

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-079-и назди Институту фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Ҳамидзода Шохрух Бозор дар мавзӯи «Минтақаи Қафқоз дар низоми рақобатҳои геополитикии қудратҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ

Мавзӯи интихобнамудаи Ҳамидзода Шохрух Бозор ба яке аз самтҳои муҳимми илми муосири муносибатҳои байналмилалӣ ва геополитика бахшида шудааст. Дар шароите ки низоми ҷаҳонӣ марҳалаи тағйирёбии таносуби қудратҳо, афзоиши рақобати марказҳои минтақавию байналмилалӣ ва бозсозии долонҳои нақлиётӣ энергетикӣ аз сар мегузаронад, таҳқиқи Қафқоз ҳамчун фазои пайвандгари бахрҳои Сиёҳ ва Хазар, Аврупо, Русия, Ховари Миёна ва Осиёи Марказӣ аҳамияти ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ соҳиб мебошад. Муаллиф мубрами мавзӯро бо мавқеи геостратегии минтақа, захираҳои энергетикӣ, гуногунрангии тамаддунӣ, идомаи низоми таърихӣ сиёсӣ ва бархӯрди манфиатҳои Русия, Туркия, Эрон, ИМА, Иттиҳоди Аврупо, Чин, Ҳиндустон ва дигар бозигарон асоснок намудааст.

Ҷанбаи қобили таваҷҷуҳи масъалагузорӣ аз он иборат аст, ки равандҳои Қафқоз танҳо ҳамчун падидаи маҳдуди минтақавӣ баррасӣ нашуда, таъсири онҳо ба фазои васеи пасошӯравӣ ва Осиёи Марказӣ, аз ҷумла ба манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, нишон дода мешавад. Дар автореферат дуруст таъкид гардидааст, ки тағйири муҳити амниятӣ ва самтҳои транзитии Қафқоз метавонад ба интиҳоби сиёсати хориҷӣ, имкониятҳои иқтисодӣ ва механизмҳои дипломатияи бисёрҷонибаи Тоҷикистон таъсир расонад. Чунин тарзи масъалагузорӣ ба таҳқиқот хусусияти муосир ва ҷанбаи миллӣ мебахшад.

Мақсади таҳқиқоти доктриналӣ омӯзиши ҳаматарафаи ҷойҳои геополитикии минтақаи Қафқоз дар низоми рақобати қудратҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ дақиқ ифода ёфтааст. Шаш вазифаи дар автореферат зикршуда аз арзёбии таърихӣ геополитикии минтақа оғоз гардида, тавсифи он дар заминаи концепсияи тамаддунӣ, детерминизми ҷуғрофӣ ва назарияи ҳарбӣ-қудратӣ, муайянсозии манфиатҳо ва бархӯрди онҳо, таҳлили нақши созмонҳо ва мушаххассозии ҳамкорӣҳои Тоҷикистон бо давлатҳои Қафқозро фаро мегиранд. Объект ва предмети таҳқиқот бо мақсаду вазифаҳо ҳамоханг буда, фарзияи илмӣ хусусияти бисёрсатҳӣ ва динамикии рақобатро ба таври мантиқӣ ҷамъбаст менамояд.

Асоси назариявию методологии кор низ мусбат арзёбӣ мегардад. Муаллиф назарияҳои классикии Ф. Ратсел, Х. Макиндер, Н. Спайкмен, ғояҳои реализм ва неореализм, равиши тамаддунӣ ва таҳлилҳои муосири геоиктисодиро ба шароити Қафқоз татбиқ кардааст. Истифодаи равишҳои системавӣ, муқоисавӣ, геополитикӣ-таҳлилӣ, геоиктисодӣ, таҳлили муноқишаҳо ва сиёсати хориҷӣ ба ӯ имкон додааст, ки омилҳои фазоӣ, амниятӣ, иқтисодӣ ва институтсионалиро дар робитаи мутақобил арзёбӣ намояд. Хусусан, баррасии Қафқоз ҳамчун зерсистемаи муносибатҳои байналмилалӣ барои пайвастании равандҳои дохилиминтақавӣ бо таъсири қудратҳои беруна заминаи методологии муносиб фароҳам овардааст.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот дар шаш самт инъикос ёфтааст: арзёбии таърихию геополитикии зарфиятҳои Қафқоз; асоснок намудани тавсифи минтақа дар доираи се равиши назариявӣ; муайян кардани манфиатҳои қудратҳои ҷаҳонӣ ва минтақавӣ; таҳлили бархӯрди онҳо дар шароити тағйири таносуби қувваҳо; нишон додани имкониятҳои танзими равандҳо тавассути созмонҳои минтақавию байналмилалӣ; ва мушаххас намудани ҷанбаҳои геополитикии муносибатҳои Тоҷикистон бо давлатҳои Қафқоз. Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда натиҷаҳои мазкурро ҷамъбаст карда, аз мантиқи умумии таҳқиқот бармеоянд. Арзёбии Қафқоз ҳамчун «фазои манфиатҳо» ва баррасии Тоҷикистон на танҳо ҳамчун нозир, балки ҳамчун субъекти манфиатдори дипломатияи бисёрҷониба аз ҷумлаи натиҷаҳои қобили таваҷҷуҳ мебошанд.

Сохтори кор ба ҳадафи гузошташуда ҷавобгӯ аст. Тавре аз автореферат бармеояд, диссертатсия аз муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се бобу шаш зербоб, хулоса, рӯйхати адабиёт ва замимаҳо иборат мебошад. Дар боби якум заминаҳои таърихӣ, геополитикӣ ва назариявию методологии масъала таҳлил шудаанд. Боби дуюм ба воқеияти муосири минтақа, манфиатҳои қудратҳои асосӣ, низоъҳои Қарабоғ, масъалаи долони Зангезур, рақобат барои роҳҳои нақлиётӣ ва захираҳои энергетикӣ бахшида шудааст. Дар боби сеюм имконияту маҳдудиятҳои ниҳодҳои бисёрҷониба ва ҷанбаҳои геополитикии ҳамкории Тоҷикистон бо Озарбойҷон, Арманистон ва Гурҷистон мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Ин пайдарпайӣ гузаришро аз асосҳои назариявӣ ба таҳлили воқеӣ ва сипас ба натиҷаҳои амалӣ таъмин намудааст.

Эътимоднокии натиҷаҳо бо тақия ба сарчашмаҳои расмӣ, адабиёти илмӣ ватанию хориҷӣ, маводи таҳлилӣ ва истифодаи маҷмуи усулҳои мувофиқ таъмин гардидааст. Хулосаҳои илмӣ ва ҷор тавсияи амалӣ ба муҳтавои бобҳо иртибот дошта, метавонанд ҳангоми таҳияи санадҳои таҳлилӣ дар самти сиёсати хориҷӣ, амнӣ минтақавӣ, дипломатияи сулҳ ва истифодаи имкониятҳои транзитӣ мавриди истифода қарор гиранд. Натиҷаҳои асосӣ дар се мақолаи маҷаллаҳои тақризшаванда ва ду маводи конференсияҳои илмӣ инъикос ёфтаанд, ки ин аз тасвиби кофии мавзӯ шаҳодат медиҳад.

Дар баробари паҳлуҳои мусбати кор, ба андешаи мо, дар таҳқиқот ба масъалаҳои зерин бояд диққати бештар дода мешуд:

1. Нақши созмонҳои минтақавию байналмилалӣ дар танзими равандҳои Қафқоз баррасӣ гардидааст, вале самаранокии фаъолияти онҳо ба таври муқоисавӣ нишон дода нашудааст;

2. Манфиатҳои бозигарони ғайрианъанавӣ, аз ҷумла Ҳиндустон, Исроил ва кишварҳои арабӣ, зикр шудаанд, аммо таъсири онҳо дар муқоиса бо қудратҳои асосии минтақа камтар арзёбӣ гардидааст.

Мулоҳизаҳои мазкур хусусияти такмилдиҳанда дошта, арзиши илмӣ ва натиҷаҳои асосии таҳқиқотро коҳиш намедиханд. Автореферат мазмун, сохтор, навгониҳо ва хулосаҳои асосии диссертатсияро ба таври кофӣ инъикос менамояд, инчунин услуби баён илмӣ ва пайдарпай буда, маводи нашршуда ба самтҳои асосии кор мувофиқат мекунад. Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Ҳамидзода Шохрух Бозор дар мавзӯи «Минтақаи Қафқоз дар низоми рақобатҳои геополитикии қудратҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ» кори мустақилона ва анҷомёфтаи илмӣ буда, ба талаботи муқарраргардида ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ мебошад.

Такриздиханда:

доктори илмҳои сиёсӣ, профессор
мудирӣ кафедраи сиёсатшиносӣ
ва муносибатҳои байналхалқии МДТ
«Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав»

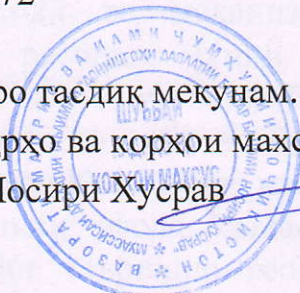
Саидов А.С.

Суроғи муқарриз:

735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш.Бохтар, хиёбони Айни 67.
Тел.: (+992) 902527372

Имзои А.С. Саидовро тасдиқ мекунам.

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ ДДБ ба номи Носири Хусрав

Исоқзода М.

Суроғи муассиса:

735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш.Бохтар, хиёбони Айни 67.
Тел.: (+992-37) (83222) 22253;
E-mail: bgu-1978@mail.ru

« 10 » 09 соли 2026